

Brännpunkt

22/11 2002

EMU lyfter inte ekonomin

Ett medlemskap i EMU leder knappast till en ekonomisk nettofördel för Sverige, snarare en ekonomisk nackdel. Men efter att ha vägt samman de politiska fördelarna är jag trots allt positiv till ett svenskt EMU-inträde, skriver EMU-professor Lars Calmfors, som efterlyser ett oberoende finanspolitiskt expertråd.

Allt förefaller nu klart för en folkomröstning om EMU nästa höst. Om väljarna ska kunna ta rationell ställning ställs emellertid höga krav på debatten. Ett grundproblem är att EMU-frågan har många dimensioner. Det finns därför ett behov av att sortera upp olika aspekter på ett sådant sätt att väljarna kan väga dem emot varandra.

En första aspekt är hur EMU påverkar ekonomins långsiktiga effektivitet. Den tydligaste vinsten är den resursbesparing som minskade transaktionskostnader vid internationella betalningar innebär. En annan uppenbar vinst är att risken för valutakurssvängningar inom euroområdet försvinner.

Dessa båda effekter undanröjer handelshinder och möjliggör därmed en effektivare resursanvändning. Men det är svårt att bilda sig en uppfattning om hur stora effekterna på handeln blir, eftersom olika studier ger skiftande resultat.

En ytterligare effektivitetsvinst är att en gemensam valuta gör det lättare att jämföra priser, vilket ökar konkurrensen och därmed pressas priserna.

Den främsta ekonomiska nackdelen med EMU är stabiliseringspolitisk. Sverige kan få en konjunkturutveckling, som avviker kraftigt från den i resten av euroområdet. I så fall kommer den Europeiska centralbankens, ECB, gemensamma

penningpolitik att bli fel för oss och konjunkturstörningar får ett större genomslag än om vi själva bestämmer vår ränta.

EMU-förespråkare har ofta nedvärderat risken för sådana asymmetriska konjunkturförlopp.

Men att denna risk är reell visas just nu med all önskvärd tydlighet av Tyskland, som har en stagnerande ekonomi och skulle behöva en lägre ränta än den ECB har valt.

Tidigare har Irland haft motsatt problem med överhettning, som inte motverkats tillräckligt av den gemensamma penningpolitiken.

Vilken vikt ska man lägga vid detta stabiliseringspolitiska argument? EMU-utredningens huvudargument 1996 för att vänta med ett inträde var den då höga arbetslösheten i Sverige, som gjorde oss sårbara för nya konjunkturstörningar: om sådana hade inträffat, och vi inte längre hade haft en egen penningpolitik, kunde arbetslösheten ha kommit upp på katastrofnivåer. Den lägre arbetslösheten i dag innebär att detta argument väger mindre tungt än tidigare. Samtidigt finns bestående risker.

Arbetsmarknaden kan aldrig bli så flexibel att behovet av stabiliseringspolitik bortfaller.

Om andra grupper inte håller igen, riskerar vidare de krav på relativlönehöjningar som nu finns i delar av offentlig sektor med rekryteringsproblem att utlösa en lönespiral, som kan öka arbetslösheten igen.

Ett annat viktigt argument för EMU-utredningens rekommendation 1996 var att finanspolitiken i dåvarande läge inte kunde användas för konjunkturstimulanser. Nu när de offentliga finanserna sanerats är möjligheterna mycket större. Men också här finns anledning till viss oro.

Regeringens bristande respekt för utgiftstaken och budgetöverskott, som framöver troligen blir mindre än målsatta två procent av BNP, innebär att handlingsfriheten hotar att inskränkas.

Vi kan göra mer för att förbättra förutsättningarna för finanspolitiken.

Ett förslag är att inrätta ett oberoende finanspolitiskt expertråd. Rådet skulle bevaka att finanspolitiken tar tillräckliga hänsyn till de

stabiliseringspolitiska aspekterna.

Det gäller då inte minst att se till att finanspolitiken blir tillräckligt stram i högkonjunkturer.

LO:s förslag om att skattemedel ska avsättas till en buffertfond, som ska stå under inflytande av arbetsmarknadens parter, är däremot mycket äventyrligt. Det skulle vara en direkt inbjudan att förhandla fram höga löneökningar och sedan låta staten subventionera bort de negativa effekterna av dessa. Däremot borde en del av de nuvarande överskotten kunna "öronmärkas" endast till konjunkturstimulanser, men i så fall bör arbetsmarknadens parter hållas på armlängds avstånd (och helst ännu längre bort).

En ny omständighet är de budgetproblem som en del EMU-länder nu har. För några år sedan var den dominerande bilden att Sverige var ett land med oordning i sin ekonomi, som behövde importera stabilitet från EMU-länderna. I dag är bilden den omvända.

Hur ska man väga olika ekonomiska faktorer mot varandra? På plussidan för EMU finns kontinuerliga effektivitetsvinster, vars storlek dock är svår att uppskatta.

På minussidan finns risken för att vi vid enstaka tillfällen drabbas av kraftiga konjunkturstörningar.

Personligen har jag svårt att se någon ekonomisk nettofördel med ett medlemskap: jag tror snarare att det innebär en ekonomisk nackdel.

Men nu är EMU inte bara en ekonomisk utan också en politisk fråga. Dels är det en fråga om hur vi värdesätter den politiska integrationen i Europa och i vilken grad vi tror att EMU bidrar till den. Dels riskerar vi att få för litet inflytande inom EU, särskilt vad beträffar den ekonomiska politiken, om vi står utanför EMU. Detta problem kommer att bli allvarligare efter en EU-utvidgning om de nya medlemsländerna också inför euron.

Särskilt allvarligt är det om vi senare väljer att gå med i EMU, men i dag förlorar möjligheten att påverka penningpolitikens grundläggande uppläggning och stabilitetspaktens utformning.

De politiska övervägandena är skälet till varför jag

idag trots allt är positiv till ett svenskt EMU-inträde. Slutsatsen att de politiska fördelarna dominerar över de ekonomiska nackdelarna bygger då på bedömningen att vi hjälpligt kan hantera lönebildningsproblemen framöver och att den finanspolitiska disciplinen i huvudsak behålls både i Sverige och de nuvarande EMU-länderna.

Förhoppningsvis står sig denna bedömning också nästa höst.

Lars Calmfors
professor i nationalekonomi
Stockholms universitet
(1996 ledde Lars Calmfors den stora EMU-utredningen, som då föreslog att Sverige borde vänta med ett inträde i EMU.)